

Scenariusze zajęć psychoedukacyjnych (dla uczniów szkół podstawowych)

Karolina Van Laere

Temat: Ja, ty, my – kiedy język łączy i kiedy dzieli

- CELE:**
- wzrost wiedzy na temat roli porozumiewania się w budowaniu relacji międzyludzkich
 - rozwinięcie umiejętności komunikacji interpersonalnej

POMOCE DYDAKTYCZNE:

- kartki papieru
- duże arkusze białego papieru
- flamastry

CZAS TRWANIA: 2x45 min

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Wprowadzenie. Nauczyciel pyta uczniów, jakie skojarzenia nasuwają im się ze słowem „komunikacja”*. Uczniowie dzielą się swoimi pomysłami.

***Uwaga:** Przykładowe skojarzenia ze słowem „komunikacja”: język, języki obce, pismo, mówienie, słuchanie, telefon, komunikator, komputer, Internet, pociąg, autobus, samolot itp.

2. Praca na forum. Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że wykonają teraz mały eksperyment. Prosi, aby każde z dzieci wzięło w tym celu do ręki długopis. Następnie nauczyciel na kartce formatu A4* zapisuje jedno zdanie, rozpoczynające historię, np. *Dawno, dawno temu, za siedmioma rzekami i siedzioma górami...* Zagina kartkę papieru tak, aby zapisane zdanie było niewidoczne. Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że zadaniem klasy będzie stworzenie pewnej historii. Nie podpowiada jednak uczniom, z jakim gatunkiem literackim będą mieli do czynienia. W tym celu każdy z uczniów będzie musiał wymyślić jedno zdanie, zapisać je na podanej przez nauczyciela kartce, a następnie ukryć zginając papier. Nauczyciel informuje uczniów, że można wymyślać i pisać to, co przychodzi do głowy. Nie można jednak używać wulgaryzmów i porozumiewać się ze sobą. Po wyjaśnieniu reguł eksperymentu, nauczyciel przekazuje kartkę uczniowi, który znajduje się najbliżej niego. Uczeń po zapisaniu swojego zdania zgina papier tak, aby druga osoba nie mogła tego zdania zobaczyć i przekazuje ją dalej. Każdy następny uczeń robi to samo. Kartka przechodząc z rąk do rąk zaczyna przypominać harmonijkę. Zabawa kończy się z chwilą, kiedy ostatni uczeń zapisze zdanie i odda ją nauczycielowi. Następnie nauczyciel wyznacza osobę, która odczyta historię napisaną przez klasę**.

***Uwaga:** W zależności od liczebności klasy nauczyciel może dokleić w pionie kolejną kartkę papieru formatu A4 – tak, aby każdy z uczniów miał miejsce do zapisania jednego zdania lub podzielić klasę na dwie grupy, z których każda przygotowuje swoją historijkę.

****Uwaga:** Ze względu na zastosowaną formułę, historijka będzie prawdopodobnie pełna absurdalnych i niepowiązanych ze sobą zwrotów akcji. Prawdopodobnie wywoła wśród dzieci wiele zabawnych skojarzeń.

Omówienie zadania. Podczas omówienia ćwiczenia nauczyciel pyta uczniów o ich odczucia i obserwacje związane z przebiegiem zadania. Pytania pomocnicze:

- Czy podobała się wam historijka, którą stworzyliście?
- Jak pisało się wam swoje części historyki? Czy zastanawialiście się nad tym, co wasi koledzy wcześniej napisali? Czy raczej skupialiście się na tym, jaką wy chcielibyście stworzyć historijkę?
- Jak czuliście się z tym, że nie wiedzieliście, co było wcześniej? Czy to utrudniało wam realizację zadania, czy może wręcz przeciwnie?
- Co wywołało najwięcej śmiechu?
- Czyta historijka jest sensowna?
- Jak na przebieg pracy wpłynęłoby to, gdybyście się mogli ze sobą porozumiewać?

Podsumowanie zadania. W podsumowaniu nauczyciel podkreśla, że brak odpowiedniej komunikacji pomiędzy ludźmi doprowadza nie tylko do tworzenia zabawnych i pozbawionych sensu historyjek, ale prowadzi również do braku porozumienia między ludźmi lub nawet powstawania sytuacji konfliktowych.

3. Ćwiczenie*. Nauczyciel prosi, aby do góry podniosło rękę siedmioro ochotników. Z tej grupy jedna osoba zostanie w klasie, a pozostałe będą musiały przez chwilę poczekać za drzwiami. Następnie nauczyciel wyjaśnia instrukcję pierwszemu z ochotników. Jego zadaniem będzie przedstawienie za pomocą gestów procesu przygotowywania ciasta i smażenia naleśników pierwszemu z ochotników, który wejdzie do klasy. Nauczyciel prosi go, aby przećwił czył sekwencje czynności, zanim zaprezentuje je kolejnej osobie. Jeżeli sam ochotnik tego nie wie, pozostali uczniowie podpowiadają mu, jakie czynności powinien wykonać, aby usmażyć naleśniki**. Nauczyciel zaznacza, że podczas pokazywania całej sekwencji czynności nie można używać słów. Gdy uczeń jest gotowy nauczyciel zaprasza do klasy jednego z ochotników. Mówi mu, że jego zadaniem będzie nauczenie się wykonywania pewnej czynności poprzez uważną obserwację kolegi/koleżanki. Nie będzie on jednak wiedział, jakiej czynności się uczy. Następnie będzie musiał powtórzyć jak najdokładniej całą obserwowaną sekwencję kolejnemu ochotnikowi. Nauczyciel podkreśla, że nie może on zadawać żadnych pytań, rozmawiać i zgadywać na głos. Klasa w czasie wykonywania zadania pełni rolę bezstronnych obserwatorów. Ich zadaniem jest wychwycenie wszystkich zmian, które pojawią się w postępujących po sobie prezentacjach. Po obserwacji pierwszej pantomimy

nauczyciel dziękuje ochotnikowi i prosi go, aby na razie dołączył do pozostałych kolegów z klasy. Następnie pyta drugiego ochotnika, czy ten jest gotowy do zaprezentowania obserwowanej czynności kolejnej osobie i zaprasza trzeciego ochotnika do klasy. Czynności powtarzane są kolejno przez wszystkich ochotników. Kiedy ostatni z nich wykona zadanie, odgaduje, jaką czynność wykonywał. Następnie odgadują pozostali ochotnicy. Na końcu wypowiada się pierwszy z ochotników***.

***Uwaga: Ćwiczenie wymaga współpracy z drugim opiekunem, który będzie mógł przez chwilę przypilnować dzieci znajdujące się za drzwiami klasy.**

****Uwaga:** Ważne jest, aby w przygotowanej inscenizacji znalazły się następujące czynności: wyjmowanie naczyń do przygotowania ciasta, wsypywanie mąki, soli, wbijanie jajka, dolewanie mleka/wody, mieszanie, wyjmowanie patelni, lanie oleju, a następnie ciasta na patelnię, przekładanie lub podrzucanie naleśnika na patelnię oraz wykładanie go na talerz, nakładanie farszu/dodatków itp.

*****Uwaga:** W zależności od czytelności i precyzji wykonania robienie naleśników może okazać się łatwe lub trudne do odgadnięcia. Natomiast dużo istotniejsze podczas omawiania ćwiczenia jest przyjrzenie się modyfikacjom, które następowały podczas przekazywania sobie nawzajem sekwencji tych czynności.

Omówienie zadania. Omawiając ćwiczenie nauczyciel w pierwszej kolejności pyta ochotników o ich wrażenia, następnie obserwatorów. Pytanie pomocnicze:

- *W jaki sposób udawało się wam zapamiętać wszystkie czynności?*
- *Jak sobie radziście, kiedy coś wam umknęło?*
- *Gdybyście mogli pytać i rozmawiać ze sobą, czy byłoby wam łatwiej?*
- *Jak zmieniła się przekaz z osoby na osobę?*

Podsumowanie zadania. W podsumowaniu nauczyciel podkreśla, że kiedy czegoś nie rozumiemy lub brakuje nam informacji na jakiś temat, zazwyczaj nie czujemy się z tym komfortowo. W takich sytuacjach jesteśmy skłonni do interpretowania obserwowanych czy słyszanych rzeczy przez pryzmat czegoś, co jest nam dobrze znane i w związku z tym możemy na przykład: odrzucać coś, co nie pasuje do naszej teorii (np. jeżeli obserwując kolegę myślałem(a)m, że maluję obraz, a nie smażę naleśniki, mogłem(a)m pominąć ruch wlewania oleju na patelnię, który nie pasował do mojej teorii), dopowiadać sobie coś, czego nie widzieliśmy/nie słyszeliśmy (np. pokazując na ścianie prostokąt, który pasuje do malowania obrazu, a zabrakło go w prezentacji koleżki/koleżanki), albo odwoływać się do tego, co bardziej znamy ze swojego doświadczenia (np. wtedy, gdy obserwując wykonywaną przez koleżkę/koleżankę pantomimę domyśliłem(a)m się, że używał(a) patelni, ale nie zapamiętałem(a)m dokładnie całego ruchu, będę imitował(a) smażenie na patelni w taki sposób, jaki jest mi najbliższy). Nauczyciel zaznacza jednak, że dopowiadanie sobie czegoś, przyjmowanie różnych założeń czy pomijanie różnych informacji mogą nas prowadzić do nieporozumień w kontaktach z drugim człowiekiem. Zamiast domyślać się czy

dopowiadać sobie, możemy sprawdzić, pytając się, co druga osoba miała na myśli.

4. Pogadanka. Nauczyciel rysuje na dwóch arkuszach papieru schematyczne rysunki dwóch, znajdujących się obok siebie postaci. Oba rysunki zawierają podstawowe elementy sylwetki: głowa (bez zarysowanych szczegółów), ręce, nogi. Następnie pyta uczniów, co według nich świadczyłoby o tym, że te dwie osoby porozumiewają się? Na podstawie spostrzeżeń uczniów na jednym z arkuszy sam dorysowuje kolejne elementy postaci, albo pozwala, aby wykonywali to kolejni uczniowie. Drugi arkusz z bliźniaczo narysowanymi postaciami pozostaje bez zmian. Podczas ćwiczenia na podstawie skojarzeń uczniów rysunek obu postaci powinien zostać wzbogacony o kolejne elementy przedstawiające podstawowe kanały komunikacji, takie jak wzrok, słuch, język, węch, dotyk. Nauczyciel zachęca uczniów do tego, aby przytaczali konkretne przykłady, znane z ich własnego doświadczenia. Zwykle operujemy wzrokiem i słuchem. Natomiast np. w sportach zespołowych zawodnicy potrafią sygnalizować sobie różne komunikaty np. przez klepięcie po ramieniu czy ułożenie palców dłoni. Kiedy kolejne elementy symbolizujące różne kanały komunikacji zostaną uwzględnione na rysunku, nauczyciel pyta, co takiego musi się jeszcze stać, żeby te dwie osoby rozmawiały ze sobą. Nauczyciel wzbogaca rysunek o kolejne spostrzeżenia uczniów. Warto wówczas podkreślić, że obok wielu różnych czynników, podstawowym warunkiem komunikacji jest obopólna chęć nawiązania kontaktu i porozumienia.

Nauczyciel pyta, co takiego może się stać, co mogłoby utrudnić wzajemne porozumienie. Uczniowie dzielą się swoimi spostrzeżeniami. Nauczyciel uwzględnia pomysły uczniów na rysunku.

5. Podsumowanie zajęć. Nauczyciel wraca do wykonanych w trakcie zajęć rysunków komunikujących się ze sobą postaci. W pierwszej kolejności przedstawia pierwotną wersję rysunku obu postaci z wyrysowanymi konturami. Następnie przedstawia drugi rysunek, który podczas trwania zajęć był wspólnie uzupełniany. Pyta uczniów o nasuwające się im skojarzenia. Oba rysunki będą różniły się diametralnie. W pierwszym, kiedy między postaciami nie ma żadnej wymiany, a tym samym – kontaktu. W drugim natomiast, wręcz przeciwnie. Nauczyciel pyta, która z narysowanych par ma większą szansę na zaprzyjaźnienie się? Odpowiedź wydaje się oczywista. Nauczyciel pyta uczniów o to, co ich zdaniem sprzyja dobremu porozumiewaniu się. Swoje spostrzeżenia mogą oprzeć na tym, czego dowiedzieli się na zajęciach oraz na własnych obserwacjach. Pomysły uczniowie zapisują na dużym arkuszu papieru.

***Uwaga.** Wnioski na temat podstawowych warunków dobrego porozumiewania się, które można wysnuć na podstawie przeprowadzonych ćwiczeń: chęć i dążenie do wzajemnego rozumienia się, zapewnienie sobie warunków do rozmowy (umożliwiających dobre słyszenie siebie nawzajem), utrzymywanie kontaktu wzrokowego, koncentrowanie się na tym, co ktoś mówi, słuchanie, sprawdzanie, czy się dobrze zrozumiało, powstrzymywanie się od wyciągania wniosków bez wysłuchania drugiej osoby do końca.